ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ

Цэна асобнага № 25 кап.

Умовы падпіскі на 1917 год.

За 1 м	За 2 м	За 3 м	За 4 м	За 5 м	За 6 м	За 7 м	За 8 м	За 9 м.
1 р.	2 р.	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.

Надпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перамена адрэсу 50 кап. Пры зьмені адрэсу конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ні будуць.

На ліставанне, перасылку рукапісау і іншыя адказы—павінны прыкладацца маркі.

Газэта палітычная, эканамічная і літэратурная.

ГОД ВЫДАННЯ I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захарауск. 18.

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальту 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы—1 руб. за 3 радкі за адзін раз.

№ 35 1917 г. Чэцьвер 21 сьнежня 1917 г. № 35

«ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ» выйдзе у 1917 г. у ліку 36 нумароу. У 1918 г. «Вольная Беларусь» стане выдавацца журналам вялікага формату на 8 стр. і с першых нумароу, апрач зазначанага у абвестцы, пачнуцца друкам: пьеса Алеся Гаруна «КАРА», «ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ» у перыод с VIII—XIII сталецця П. Нечыпорэнкі і «ГАБРЫЭЛЕВЫ АЛЛЕІ» М. Горэцкі.

Вайна і мір.

С таго часу, як улада у Петраградзі перайшла да большэвікоу, вайна фактычне скончылася. Фронт разрушан, і Расія перастала быць ваеннай сілай.

Большэвіцкі урад рахавау на эуропэйскую рэвалюцыю, а кончыу тым, што пайшоу на згоду з нямецкімі імпэрыялістамі. Рэвалюцыі німа,—эуропэйская дэмакратыя маучыць і становіцца ясна, што большэвікі, дзеля захавання сябе і свайго палітычнага становішча, прымушаны будуць пайсьці на такі мір, які дадуць ім немцы. Пачынаючы замірэнне, яны цешылі думку запаліць пажар соцыяльнай рэвалюцыі у Эуропі, а сталося так, што мір без захватау і грашавых выплат застауся пустым лятуцепнем на паперы.

Поустае пытанне, што станецца з нашым краем, напоузабраным немцамі? Што станецца з Беларусьсю, на грудзях каторай адбывалася вайна і паусталі перагаворы аб замірэнню? Ці ні паложана ужо на шалі збауления доля нашае бацькаушчыны? Ці ні *мечется жребій о ризах ея?*

Большэвіцкі урад, каторы мы прызнавалі і прызнаем, як урад вялікарускай дэмакратыі,—ні зацікаулен захаваннем цэльнасьці тэрыторыі бышай дзяржавы Расійскай. Ен затурбованы думкамі, каб ушчывіць соцыяльнае паустанне там, дзе фатыгі іх ні патрэбуюць. Гэта яго дзело,—«большому кораблю большое і плаваніе.» Урад маскоускай дэмакратыі м жа рабіць на Маскоушчыні усе, што яму забожэецца. Які поп, такі і прыход, а па Сеньку й шапку. Але калі большэвікі гадаюць купіць сабе мір за кошт нашай бацькаушчыны, коштам раздзелу Беларусі,—мы павінны рашуча засьцярэчы, што тут гаспадарыць мы ні пазволім.

А што большэвіцкі урад вядзе гандаль з немцамі нашаю зямлею аб гэтым легка дагадацца па тэй таемніцы, с каторай вядуцца перагаворы аб замірэнню. Большэвікі с такім злорадством апублікавaушыя таемныя умовы старога расійскаго правіцельства, упарта маучаць аб тым, за які кошт немцы згаджаюцца аслабоніць большэвікоу ад вайны, бо кожнаму зразумело, што на мір без анэксіяу і контрыбуцыі немцы ні прыстануць.

Украіна здолае абараніць свае дастаянне, і немцы гэта ведаюць. Ні дарма-ж яны пагражаюць парваць міравую, калі ні будзе на перагаворах украінскаго прэдстауніка.

Для вялікарускай дэмакратыі цэльнасьць нашае зямлі, на лепшы выпадак, пытанне гонару, а для нас—гэта пытанне жыцця і сьмерці. Настау час, калі трэба рашуча стаць на абарону сваіх правоу і перастаць быць прыдаткам да тых, хто распачау гандаль нашаю айчынаю. Трэба ужыць усіх заходау, інакшай край наш раздзеляць і станецца тое, што мы, беларусы, заплацім за усю ваенную крываувніцу. Вайна адбылася на нашай зямлі, яна зьнішчыла наш край, заліла яго сьлязьмі і кроуью нашых сыноу, братоу і дзяцей,—яна ж вымагае ад нас і нашае сьмерці.

Ніхай ні будзе гэтаго!

Беларускі народ уваскрос, Беларуская рэспубліка на чарзе дня. Мір павінен быць, але ні цаною нашаго раздзелу.

Ніхай ні будзе гэтаго! Да мінуе нас чаша сія..

Я. Л—к.

Кручаныя.

Открывшійся въ Минскѣ бѣлорусскій съѣздъ, на которомъ Бѣлоруссію предполагается объявить республикой, не пользуется признаніемъ многихъ бѣлорусскихъ округовъ, считающихъ иниціаторовъ съѣзда слишкомъ склонными въ сторону польской оріентаціи, что усматривается между прочимъ въ томъ, что *издаваемая ими въ Минскѣ бѣлорусская газета печатается на такомъ искусственно-полонизованномъ языкѣ, который совершенно непонятенъ крестьянамъ бѣлоруссамъ, а также въ желаніи включить въ будущую Бѣлоруссію Виленскую и Гродненскую губерніи.*

Въ виду этого, склоняющіеся къ великорусской или украинской оріентаціямъ, многіе округа (!), напримѣръ, Могилевской губ., прислали на съѣздъ представителей не въ полномъ числѣ, исключительно съ информаціонными задачами, и созываютъ на 15-е декабря въ Минскѣ второй съѣздъ по той же программѣ, который и *будутъ считать истиннымъ выразителемъ воли Бѣлоруссіи.*

(З газэт.)

Шаленая, або кручаная, сабака баіцца вады, а «бѣлоруссъ» маскоускай гадоулі —польскай інтрыгі.

Водабоязьнь—гэта страшная, цяжкая хвароба; захварэушае на гэтую хваробу стварэнне, круціцца, трапіць прытомнасьць і кусае усіх, хто трапіць на сустрэч.

Польская інтрыга—гэта атрута; атручаны ею чалавек гэтак само варьяцея і робіцца шаленым, але кусае ні усіх, а толькі здаровых. Стрэушыся, напрыклад, хворыя на польскую інтрыгу ні кусаюцца, як гэта робяць кручаныя сабакі, а, нашэптаушыся, пачынаюць вышуківаць тых, каму па тым ці іншым прычынам ні прышчапіуся яд абрусіцяльства і маскоускаго цэнтралізму..,

Хіба гэта ні хворы на розум распусьціу па газэтах плеткі, што калі людзі ратуюць свой край ад раздзелу і дамогаюцца прылучэння свае роднае беларускай зямлі, як Віленшчына і Гродзеншчына, да аутаномнай Беларусі, дык праз гэта яны трымаюцца «польскай арыентацыі»? Хіба-ж гэта ні шалены той, хто, ні умеючы ні чытаць, ні гаварыць пабеларуску, бярэцца судзіць наш родны язык і называе яго палонізаторскім толькі праз тое, што яго хвораму розуму усюды мігціцца «польская інтрыга»? Хіба гэта ні варьят той, хто думае, што калі кніга напісана па-беларуску, дык яе павінен разумець кожын цемны, безграматны селянін, каторы зроду кнігі у вочы ні бачыу? І хіба гэта ні варьяцтво думаць і другіх увэуняць, што калі беларускі друк, дык яго павінен кожны дурань разумець?

Вучыцца трэба маскоускія прыхвостні! Вучыцца трэба, а ні разносіць зразу царскаго дурману на глухіх кутках цемнаго селянства. Памятайце, што самадзяржавія німа і ні паустане яно ніколі,—дык хто-ж вам заплаціць за вашую каінавую работу? Хіба так трудна адвыкнуць лекаю ад лекайства?! Прэч, каты! Ні лезьце с сваімі брудными языкамі у сьвятую справу адраджэння нашаго народу! Хіба хто вінен у тым, што ваш хворы глузд усюды бачыць «польскую інтрыгу,» хіба мы вінны, што яна трасе вас, як трасца? Гэта маскоускі пан атруціу ваш бедны розум, гэта ен прымушае вас рауці, як раве вол ад чырвонай анучы. Да яго і зьвяртайцеся!

Што вас магнусам цягне да маскоушчыны, гэта вядома кожнаму, і толькі варьят можа хваліцца варьяцтвам. Але што вы маеце да «украінскае арыентацыі?» Хіба-ж гэта ні вы увэунялі, што там «аустрыйская інтрыга»? Пашкадуйця сябе і прыглядзьцеся—увесь сьвет утыкан інтрыгамі...

Шалейце, варьяты,— выдумывайце „польскія інтрыгі,“ але памятайце, што для шаленых людзей у нас заусюды маецца цэбар халоднае вады...

Л—к.

Маленькі фэльетон.

«Яны.»

Беларус— пропагандыста стрэуся с папом.

— Добры дзень!

— Добраго здароуья! А гэта што? А .. праклямацыі беларускія!

І на тоустым, жырным твары попа зазьялася усмешка.

—Беларусы?!.. Кіньце вы дурыць галаву нашым мужыком. Якіх вы беларусау знайшлі у іх? Яны проста «русскій народ» ды і толькі.

У вачох попа забегау злосны аганек.

— Усе палякі вінаваты. Захацелі на нашай «стародавней Руси» паляцкую веру завесьці, пападавалі грошы гэтым вашым беларусам, выдумалі йшчэ нейкую мову там...

Аганек у вачох попа йшчэ ясьней загарэуся, і нават тоустае пузо захадзіло.

— Што у вас за мова? Перакручаная польская і толькі. Пачау я чытаць вашу газэту, дык аж галава круціцца. „Утрымау, ціпер, наогул, горо, прапонавау.“ Ці ж у нас гэтак гаворуць? І вы думаіце, што мужык наш, праваслауны, пойдзе за вамі? Ніколі. ніколі, ніколі!!! Поп аж затопау і плюнуу у бок.

— Пастойце, пане попе...

— Што пастойце? Вы аддзяліцца захацелі, вы губіце «мать-Россію.» Вы у хэуру с палякамі. Батракі вы польскія! Здраднікі! Што ж? К палякам ідзіце! У каталіцкую веру ідзіце! Паном ксендзам рукі цалуйце! А нашай сьвятой, рускай, праваслаунай веры адрэкайціся! Палякі вы, каталікі! Ідзіце,—німа вам нашаго блогаслауления! Эх, вы!..

І разьюшаны поп плюнуу і шпарка пабег ад пропагандысты, нешта крычучы і махаючы рукамі.

* * *

Воластны сход-мітынг. Посьля прамовы прыхільніка беларускаго, выступае прэдсядацель.

— Тав а-ры-шы!! Я социяліста, Я—15 гадоу ваюю за волю працоунаго народу. Я душы і цела свайго ні жалею для блага народнаго. Я йшчэ у 5-м годзі ішоу у маніхвестацыі с чырвоным сьцягам. Я стаю за зямлю і волю, я стаю за фэдэрацыю. Я сацыяліст-рэвалюцыанэр, тава-ры-шы! Я знаю усе арганізацыі, і беларусау тож знаю. Я раз напау іх газэту. Пробавау чытаць і ні разобрау ні слова, таварышы!

— Верна,—патрымовываюць оратора.

— Таварышы! У гэтых беларусау *вуніяцкая мова.* Яны хочуць, каб мы сваю мову сьвятую, рускую, наверкалі і пераварачывалі на вуніяцкую; яны хочуць, каб з беларусау вуніятау зрабіць.

—Таварышы! Я знаю з «даставерных істочнікау» што у беларускай арганізацыі адны паны, ксяндзы і папы. Беларусам даюць грошы паны Радзівіллы, і яны бяруць іх. Яны ні стаяць за просты народ Яны абманываюць нас! Гэта каталіцкая штука, тава-ры-шы! Далоу беларусау!

І сацыяліста, 15 год ваеваушы за волю народа і *фэдэрацыю* пад рукаплясканне зьлез з трыбуны, пэуны у тым, што ен ваюць за право бездольнаго народу.

Гурык Г.

Мара.

Мая дарогая старонка! Мая родная Беларусь! Вялікая пакутніца у нідалёкім мінулым, і шчасьлівая, сьветлая, белая—здаецца, у блізкай будучыні! Твае лясы, полі, балоты і сенажаці; твае рэкі, вазёры, твае на‘т птушкі і зьверы заўсёды, заўсёды і днём і ноччу чуюцца мне роднымі, блізкімі, мілымі.

Блакітныя, глыбокія, разумныя вочы твае, браце мой, селянін беларускі, увесь час глядзяць на мяне сваім ласкавым родным поглядам і гаворац аб магутнай, чыстай і таемнай душы тваей, аб ніпамерным гору і ніспраўядлівасьці, што ты перанёс на сваем веку.

У тваей душы, беларус, заўсёды таілася вялікая сіла і здольнасьць лепшых чалавечых пачаткаў. Ты умеў глыбока думаць, ты быў здаровы філёзоф, ты і жалосна сьпеваў свае песьні, ты намаляваў свае жыцце вялікае і страшнае на вялікім палотнішчы чалавечаго жыццёваго поля...

Ты вялікі артыста-скульптор, беларус! Ты збудаваў з найцьвярдзейшай матэрыі—народняго цярпення, вытрыволасьці, вялікую статую: постаць чыстаго, сьветлаго жыцця сярод цемры і граз . Цябе ні апляміла нечысьць ворагоў! Ты асталася чыстая,—Белая Русь!

Хто жыў с табой, хто цябе знае, хто чытаў тваю жывую кнігу пакутнасьці нівіннай,—той скажэ:

—Ты слаўны помнік збудаваў, беларус, і усе народы сьвету будуць глядзець на яго, будуць бачыць тваю душу, твае жыццё, тваю гісторыю і казаць:

—То статуя вялікаго артысты; ён быў галодны і халодны, ён быў у паняверцы, але захоўаў сваю душу, свой чалавечы гонар славяніна і тварыў вялікае. Гледзючы на гэты помнік, мы аддаём хвалу Народу Беларускаму.

* * *

Як ручнік доўгі, белы, чысты, старанна і прыгожа вышыты—сьцелецца між бяроз і тапаляў дарога. Роўная, гладкая, простая дарога. Ідзе падарожны сівы, як голуб. Ідзе—дзівуецца. Абапал раскінулося поле. Жыто вышэй чалавека: калосся поўныя, цяжкія, гнуцца да чорнай сачыстай зямлі; загоны роўныя, як пад лінейку выведзеныя, адзін у адзін. Дзе трэба калодзіж, дзе трэба равок. Ідзе стары, сьвету бачыўшы, і дзівуецца. Стаіць дамок беленькі, чысьценькі, як сукенка маладой перад шлюбам. Сад,—прыгожы, пяністы і багаты, прыбірае сваею зелянасьцю і кветкамі дамок, як мірта валён маладой. У садзіку ніва-

18 сьнежня, а 3-й гадзіні у поўначы, пасьля таго, як на Усебеларускім Зъездзі у Беларускім Нацыянальным домі (Дваранскае Сабранне) была прынята рэзолюцыя аб пераходзе уласьці на Беларусі да Рады зъезду,—натоўп большэвіцкіх узброенных салдат аблажыў будынак, дзе адбываўся Зъезд, арыштаваў прэзыдыум і разагнаў зъезд.

Арыштованныя выпушчаны. Зъезд мае вясьці далей работу, ні гледзючы на гвалт з боку большэвіцкай мейсцовай улады.

Большэвікі ультыматыўна запрапанавалі Вялікай і Вайсковай Беларускім Радам пакінуць заняты імі будынак (дом губэрнатора) праз 24 гадзіны, але іх ніхто ні паслухаў.

У ноч на 19-е сьнежня большэвіцкі караул заняў дом Беларускае Рады.

Зъезд зачыніўся. Былі зноў арэшты, але усо выпушчаны. Абурэнне вялікае. Беларуская рэвалюцыя пачалася. Няхай жыве Беларускі Народ!

лічкія дзеці гуляюць: чысьценькія, напажныя, як старыя усе роўна; адзін з іх кнігу чытае вялікую, другі алоўкам на паперы плян нейкі рысуе, трэйці майструе нешта. Далей, за садзікам, яшчэ колькі будынкаў—так само чыстых і белых,—то хлявы, адрына, паветкі. Падходзіць стары сівы дзед, сьвету бачыўшы, і ні можа далей ісьці, супыняецца.

—Дайце мне, дзеткі вады напіцца!

Выйшла с хаты стройная маладзіца, адзежына на ёй, як кветка ліпі, пышная, прыгожая, твар добры, вясёлы.

— Ідзеце на ганак, дзеду,—кажа маладзіца,—зараз прынясу.

Сеў дзед на ганку. Бытцым то і ні ганак, а казачны палац тэй княжны, што была такая прыгожая, што ні пяром апісаць, ні у казны разказаць. Падлога на ганку маляваная, стол цяжкі, дубовы з разьбою артыстычнай, крэслы так само, сцены з дранак пляцёныя. Але ці то дранкі? То устужкі, здаецца, золатам і срэбрам вышыванныя, а на іх зялёная барозна ўецца густа, густа, і кветачкі, як званочкі, маленькія ківаюцца ад лёгкаго ветрыка і пах свой разносяць.

На сэрцы і душы старца падарожнаго стала лёгка, як у ва сне, ці у казцы. Ен на'т і вочы закрыў, каб усю саладасьць красы гэтай у сваіх косьцях затаіць...

—Вось мядок, дарагі госьцю. А калі есьці хочаце, просім вас у хату.

Нічога ні мог сказаць стары. Ні падзякаваць, ні адмовіцца. Глядзіць стары на маладзіцу і маўчыць...

—Чаго вы, дзеду?—спытала яна.

—Хто ты?—спытаў дзед.

—Я жонка майго мужа, а дачка бацькі майго; радзілася тут у сваей старонцы...

—Ты мая дачка,—сказаў дзед.

—Чаму... Як?..

—Я сын тваіго... нашаго краю. Я тут пакінуў сваіх... усіх і дзетак і жонку і пахіляную хатку... Я быў малады і крэпкі, ды горо, напасьці адолалі мяне. Бягучы ад ланцугоў, я схаваўся за морам, далёка... Жыў там. Вось валасы мае ужо сівыя, а душа яшчэ маладая. Я ні мог там быць у чужых і прыйшоў сюды, на сваю зямлю костачкі злажыць. Я ведаў, чуў душою, што збудуцца мары мае. Твае дарогі, твае полі, лясы, сады, тваю хату белую, чыстую я убачыў. Я убачыў цябе і тваіх дзетак людзьмі шчасьлівымі,—дарагая, родная Белая Русь!

Тое, аб чым нікаторые баяліся думаць, збылося.

* * *

—Сымон! Там у сьвятліцы адпачывае стары, стары дзед падарожны... Не, ні падарожны, а наш,—бацька наш... Ен быў у Амэрыцы і на старасьць прыцягнула яго свая зямля. Прыйшоў ён убачыць тое, аб чым думы снаваў, і здаецца, яму больш нічога ні трэба цяпер. Ен здаволены. Даждаўся. Хай адпачыне,—ціха Сымон...

—Жоначка дарагая! Як ён адпачыне скажаш мне,—я буду на агародзі. Многа, многа чаго я маю спытаць старога. Зрабі усе, каб вячэра была добрая.

Маладзіца пацалавала мужа у шчоку і пайшла у пограб, а Сымон, прыснасціўшы нейкую складаную машыну, пайшоў на агарод палоць, абкопваць і перасаджываць, гадаючы у думках аб гутарцы, што будзе за вячэрай з дзедам.

—Як-то раней было тут у нас, на Беларусі, калі такім маладым, як я,—быў гэты дзед, белы цяпер, як сьнег?

І. Пілінаў.

Конфлікт Украінскай Рады з большэвікамі.

Цэнтральная Украінская Рада адтрымала 4-го сьнежня ад Рады Народных Камісараў ультыматум. Народныя камісары вінавацяць Укр. Раду у разладзі фронту, у апавешчэнні румынскаго і паўднёва-заходняго фронтаў украінскімі, у разаружэнні большэвіцкіх войск на украінскай зямлі, у падтрымліванні кадэцка-каледзінскаго бунту. Рада народных камісараў прапануе праз 48 гадзін адказацца ад усіх «контр-рэвалюцыйных учынкаў», іначай яна абвесьціць Украіні вайну. Ультыматум падпісаны Леніным і Троцкім.

На гэта украінскі генэральны сэкрэтарыят адказаў:

Дзіўна,—прызнаваць права на самовызначэнне народаў аж да аддзялення і адначасне груба навязываць сваю волю і вырываць дадзенае права, як гэта хоча учыніць Рада нар. камісараў Вялікаросії над народнай Украінскай Рэспублікай.

Генэральны камісарыят ні прызнае ўласьці народных камісараў, якія скомплектаваны з аднэй толькі часткі вялікарускай дэмократыі. Іх так само ні прызнаюць і другія народы: Сыбір, Паваложье, Каўказ, Крым, Дон, Бесарабія і Беларусь.

«Прэтэнзыі народ. Камісароу тым меней могуць быць апраўданы, што навязываюць Украіні такія формы палітычнаго кірауніцтва, якім німа чаго завідоваць і на тэрыторыі саміх Народн Камісарау.»

Пакуль у Вялікаросії пануе сваволле, эконамічная разруха і анархія, пакуль там пануе новая ніволя большэвікоў,—украінская дэмократыя, арганізованая у законным сэкрэтарыяці, ні пазволіць гэтую самую разруху перанесьці і на Украіну. А калі Цэнтральная Рада ні да ўпадобы вялікарускім элемэнтам чорнасоценаго, кадэцкаго і большэвіцкаго напрамкаў, дык ніхай сабе гэтыя элемэнты выедуць з украінскай зямлі да сябе у Вялікаросію, дзе, у сваей хаці, іх нацыянальнае пачуцце будзе здаволено. З гэтай мэтай і былі адпушчаны да дому салдаты-анархісты маскале, якія хацелі знішчыць украінскую гаспадарку. «Вось дзеля таго, каб ні было братняй вайны, мы іх выслалі на бацькаўшчыну Народ. Камісараў, ні робючы над імі ніякаго злачынства».

Цэльнасьці фронтаў дамагаецца і генэр. сэкрэтарыят Украінскай Народнай Рэспублікі і, гледзючы, як большэвіцкія вялікарускія камісары руйнуюць і дэзорганізуюць гэты самы фронт, ген. сэкрэтарыят, ні маючы сілы ратоваць усю агромадную лінію фронта, хочэ бараніць хоць адзін паўднёва-заходні і румынскі. Дзеля гэтаго, ён забірае з другіх фронтаў украінскіх салдатаў на украінскі фронт. *«І ад свае гэтай мэты ген. сэкрэтарыят ні адступіць ні прад якім супраціўленнем»*.

Ген. сэкрэтарыят, дзеля найхутчэйшаго агульнаго міру, прапануе большэвіцкім комісарам ні перашкаджаць украінскім войскам прывясьці у парадак тое, што зруйновано большэвікамі, бо украінцы працуюць на карысьць Украіны і усей Расії.

Ген. сэкрэтарыят лічыць патрэбным стварыць цэнтральную уласьць усей Расійскай Рэспублікі, але дзеля гэтаго павінна быць згода усіх абласьцей і народаў Расії вось на якіх умовах:

1] Урад павінен быць адцародна соцыялістычным—ад большэвікоў да народных соцыялістаў. 2] Урад павінен быць фэдэральным. Толькі такі урад мае права рашыць пытанне міра усей Расії».

Што датыча расформіравання украінскаго войска, то на зямлі Украінскай Народнай Рэспублікі уласьць належыць дэмократыі Украіны.

«На сілу і мы адкажэмо сілай», а каб ні было братняй вайны, ген. сэкрэтарыят просіць забраць з украінскай зямлі большэвіцкія полкі і прапусьціць украінскіх салдатаў з Вялікаросії і фронтаў на Украіну.

А калі большэвіцкія камісары «*прымусяць ген. сэкрэтырыят прыняць іх выклік, то ген. сэкрэтарыят пэўны, што украінскія салдаты, рабочыя і селяне, баронючы свой край і сваю волю, дадуць належны адпор Народным Камісарам*».

Большэвіцкія камісары нібы-то з усім гэтым згаджаюцца, але упіраюцца аб тое, каб Украінская Рада адказалася ад якога бы ні было падтрымання Каледзінскаго бунту і контр-рэвалюцыйнаго загавору кадэцкай буржуазіі. Разумеяцца, што гэта адна выдумка большэвікоў—злучыць украінцаў с Каледзіным. Усім вядомы цэнтралістычныя тэндэнцыі ця-

Дуб.

На прагаліні, паміж лесу, стаяу высокі, тоусты дуб. Ніхто ні ведау, як ен рос, гадавауся, што сустрэчало яго у жыцці. Усім жыхаром здавалося, што ен гэтакім быу, гэтакім і застанецца. Толькі старыя дзядэ разказвалі казкі, што на мейсцы гэтай прагаліны быу вялікі, густы лес, гдзе вадзілося уселякае звяръе, чэлавеку было страшна праходзіць цераз гэтую цемру. Ад лесу ціпер засталіся толькі хмызьнякі, а паміж імі, на паляні, стаяу дуб-вялікан і ахарашывау усе гэтае мейсцо... А запрауды харошы быу дуб! Як вялізарная кучаравая галова, высовалася з-за нівялікіх елак і хвойкау яго верхавіна. Сярэдзіна комля выдавалася трошкі уперад і ен, як хлопец-рызыкант, выпучыушы грудзіну уперад, стаяу і глядзеу на селянскія вескі, што прытуліліся на полі за хмызьнякамі. Бывала, прыдзе вясна, убярэцца дуб у зяленую адзежу і чэкае гасьцей. Многа зълеталося к яму птушак. Яны рабілі гнязьдзечкі у галлі дуба, выводзілі дзетак і сьпевалі харошыя песьні. Любіу дуб слухаць гэтыя песьні, цешыуся і тым, што у яго галлі было гэтулькі жыцця, вяселасьці. Любілі і яго усе. Вывеушы сваіх дзетак, птушкі ні пакідалі яго, прылеталі, садзіліся на галіны і вялі сваю птушыную размову. Людзі, прыходзіушы прахладзіцца летам у цянек, радоваліся і дзякавалі, што застауся гэтакі харошы дуб.

Але ні заусюды гэтак жылося яму. Бывалі і дні нігоды. Чорныя хмары зьбіраліся на небі, бліскала маланка, грымеу гром, рвау страшны вецяр. Дуб стульвау лісьця, хаваючы маленькіх жыхароу сваіх, і чэкау налетау ветра, каб разьбіць яго сваею сьпінаю на дзьве хвалі. Вецяр гуу і сьвістау ды ляцеу далей. Гром ні раз пападау у дуба, але ен стаяу моцна і ні баяуся нігоды.

Цягнууся год за годам—дуб усе крапчэу і разростауся. Рос бы ішчэ доуга, каб ніхто ні чэпау яго. Ды ні шкода людзям чужога жыцця. Здаецца, што зрабіу ім кепскаго дуб? А што яны яму зрабілі?

Ішла раз чарада людзей па дарозі. Утаміушыся, доуга йдучы, яны зайшлі пад дуба аддыхнуць і схавацца ад дажджу. Дык мала таго, што дуб іх схавау. На яго карэннях, пры комлі, наклалі яны агню, ні зважаючы на тое, якую шкоду робяць гэтым расьліне. С тэй пары стау дуб падгніваць і слабець. Ад налетау ветру стау гойдацца, і насілу мог разганяць яго сваімі, ішчэ здаровымі, лапамі.

Час ішоу. Дуб усе слабеу. У сярэдзіні яго зрабілося дупле, гдзе хаваліся кажанэ, вужэ і уселякая пошкудзь. Кучаравая верхавіна стала рэдзець. Некалькі галін саусім ссохлі. Німа ведама, як было-б далей, каб ні гэткае здарэнне.

У вадзін дзень, у восень, с поля паказалася куча людзей. Калі людзі падыйшлі бліжэй, відаць было, што гэта салдаты с стрэльбамі і рыдлеукамі. Яны цягнуліся на паляну, каб сапачыць ад доугаго пераходу. Дуб зарадовауся, што к яму ідзе многа гасьцей. Але дарэмная была радасьць. Салдаты запрауды прыйшлі пад дуб і распаложыліся начаваць. Было трохі холаднавато. Салдаты пачалі шукаць дроу, каб разлажыць агню. Лесу блізка ні было, і яны сталі прыглядацца на сухія лапы дуба і у гнілое дупле. Скора сякера загакала па абалоні, і дуб, схіснуушы галавою, цяжка грымнууся воб зямлю. На заутра на гэтым мейсцы быу толькі пень, а каля пня—куча попялу.

Прайшло многа часу. Мейсцо, гдзе стаяу дуб, зарасло павіхою і уселякім зеллям. Птушкі перасталі весяліць паляну; ні заходзіу падарожны аддыхнуць у цяньку. Здавалося, што жыцце дуба пагінуло навекі. Але цікавае воко скора па сьмерці дуба магло замеціць, як выбівалася с травы нейкая маленькая расьліна. Гэта было ні што другое, як маленькі дубок. Першыя годы ен нават ні мог вылезьці с травы, што яго кругом уплетала. А цераз некалькі гадоу дубок быу у рост чалавека і меу харошую верхавінку з густымі лісьцямі. Калі уважна прыгледзіцца, дык відаць было, што гэта дзіця старога дуба. Хоць маленькі, але як раз, як той стары дуб.

С часам дубок усе падростау. Многа нігоды прышлося перанесьці яму. Хістау яго вецяр у бакі і кланіу голаву да зямлі, град і дождж ні раз адрывау яго маладыя лісьця. Дубок толькі ціха шэпацеу лісьцямі, як бы жаліуся на нігоду і на жыцце свае. Калі прыходзіла пагода, дубок распрауляу свае галіны і лісьця і весяла глядзеу на сьвет Божы. Ні сьнег, ні вецяр, ні дождж, ні град—ні якія нігоды ні пашкодзілі яму; дубок усе рос. Карэння усе глыбей залазілі у зямлю і далей разросталіся у бакі. Дубок усе крапчэй умацоувауся на сваем мейсцы. Трава і уселякае зелля, што уплетало з усіх бакоу яго, стало гінуць, а на іх мейсцы зьявілася зяленінькая мурауца. Трошкі далей—відаць былі кветкі розных колярау: браткі, лілеі, ландыш, рамонак, мацярдушка. Селянскія лекаркі кожнаго году жывіліся тут лекарскімі зелкамі. Падарожны ізноу заходзіць аддыхаць у цянек, птушкі ізноу пяюць свае песьні. Ні раз нават прылетае салавейка і шчабеча ціхай ноччу і раніцою. Жыцце закіпело у галлі дуба.

А ціпер з гэтаго малога дубка вырас ужо вялікі дуб і горда красуецца на паляні. Нігода ужо ні страшна яму, Карэнні моцна сядзяць у зямлі. Тоусты комель ні пагінаецца ад ветру. Толькі, як вецяр стане рваць с страшнаю сілаю, дуб чуць пахісне верхавінаю і грозна зашуміць, разганяючы ад сібе хвалі ветру.

М. Мяціолка.

Габрусь і яго кабыла.

Бачыць Габруся без свае кабылы, або кабылу без Габруся,—нельга. Гэта выйшло-б так, як-бы палову стварэння якога убачыць. Жывуць яны ніразлучна у працы, у радасьці ды ў горы. Цёнгля ён з ёю—у зімку пры возцы, у летку на полі.

І ён лахматы, і яна лахматая. Ен скорчаны ад ніўпыннай работы—і яна як корч той, скручаная.

Часам ён бярэ парканіну і бьець яе. І яна тады пудлы ні дае—калі брыкне раз-другі, дык аж дух захоплівае.

Часам ён на ёй шпарка езьдзіць і хварсіць папанску. А часам, як ён упіраецца у аглоблю ды цягне воз, дык яна хварсіць, як паня.

Тады, як ён есьць поспае шчаўье, яна корміцца гнілой саломай са страхі.

Калі яна ласкава фыркае,—будзьце пэўны, пойлачку зласовала; пытайцеся тады у яго, што ён еў, і ён радасна ікне:

—«Г-г-гі! Клё-о-оцкі!

Калі ён ад нуды павесіць нос, яна апускае ніжнюю губу. Доўга пазіраюць яны тады у вочы адзін аднаму, думаючы адну думу.

Яна: дзе пойлачкі зьесьці?

Ен: дзе хлебца дастаць?

Знаець яна добра усе яго гаворкі:

Калі скажэ: «Ну»—трэба ехаць у поле.

Калі крыкне: «Н-н-у-у!»—трэба шыбчэй цягаць саху, або воз.

Калі буркне: «Гэй!»—трэба тады ехаць па гаспадарску у карчму, бо на калёсах лежаць два цяжкія мяхі. Гэта жыто і авес будзе меняцца на гарэлку.

Знаець ён добра і усе яе гаворкі.

Калі моцна сапе—значэ, пакрыўджаная чым кольвек. Лішнюю лупцоўку мела. Бо колькі трэба, яна ахвотна прыймае.

Спусьціць яна вушы—мала корму далі.

Падымае хвост—мае радасьць нейкую. Тады, які воз ні наложыш—пацягне. Куды хочыш—завязе. Бій яе, рэж яе, але, барані Божэ, ні кажы: «Эй, падла», бо яна натта хванабэрыстая.

Калі ён, па дуркаватасьці свайй, назаве яе падлай, яна брыкне яго у самую лабаціну. Ен тады трохі цярэбіцца, пацеіць. На яго надыходзіць злосьць і

цяперашней вялікарасійскай уласьці, жадаючай разарваць з Украінай фэдэратыўную зьвязь, якой дамагаецца украінская дэмократыя, і вось большэвікі гэтым самым учыняюць братнюю вайну.

На усёй Валыні усе процiў большэвікоў. Штодзенна формірующа украінскія добрахвотныя вайсковыя часткі.

Усеукраінскі зьезд у сваёй рэзолюцыі ухваліў, як-мага стаяць за Цэнтр. Укр. Раду, створаную з усеукраінскіх радаў селянскіх, работнікіх і ваенных дэпутатаў, с прадстаўнікаў дэмократыі нацыянальных меньшасьцяў, бо яна сапраўды—праўамоцны, законадаўчы орган рэвалюцыйнай дэмократыі Украіны.

Рада павінна як найхутчэй склікаць Установчы Сойм, які выкажа праўдзівую волю украінскага народу. Рэзолюцыя Усеукраінскага зьезду была перадана большэвіцкім камісарам.

Урад Украінскай Народнай Рэспублікі даручыў украінскаму рэволюцыйнаму штабу у Петраградзі абароняць асобы і маетнасьць украінцаў у Петраградзкай акрузі.

Колькі у каго зямлі?

Цікава даць падрахунак таму, колькі хто мае зямлі.

Выраблянае, пасеўнае зямлі прыходзіцца дзесяцін:

Дзяржавы.	На кожн. 10 душ насэл.	На 10 душ селян.
Расія	20	26
Гішпанія	13	18
Данія	10	27
Швэцыя	9	12
Францыя	8	18
Вэнгрыя	7	9½
Аўстрыя	7	12½
Гэрманія	6	17½
Італія	6	10
Англія	5	28
Бэльгія	3	13

Такім чынам, у Расіі пасеўнае зямлі больш, як дзе кольвек у другім гасударсьцьві*) На душу насялення у нас у два разы болей зямлі, як у Даніі, у два с паловай разы болей, як у Францыі, у тры разы болей, як у Аўстра-Вэнгрыі, у тры с паловай разоў болей, як у Англіі і амаль што у сем разоў болей, як у Бэльгіі.

А там, дзе на душу прыходзіцца самая найменшая частка зямлі, уроджаі хлябоў найбольшыя: гэта у Бэльгіі. Там дзесяціна зямлі у сярэднім дае у чатыры разы болей, як у Расіі. У нас казённая дзесяціна у сярэднім дае 40 пудоў, у Бэльгіі—160 пудоў.

Хаця у Эўропі усюды меней зямлі, як у Расіі, але там голаду зусім ні ведаюць, ні то што у нас. Расія найбагацейшае на зямлю государство. Тут на кожныя 5 чэлавек 4 займаюцца хлебаробствам. Яшчэ болей цікавыя лічбы, з якіх відаць, колькі прыходзіцца людзей на 10 дзесяцін у нас і у другіх дзяржавах Эўропы.

Дзяржавы.	Колькі людзей на 10 казен. дзесяц. пасеву
Расія Эўропейская (без Арханг., Вологодск. і Олонецкай губ.)	6 чэл.
Паўночна-Амэрык. Штат.	12 „
Румынія.	13 „
Вэнгрыя.	23 „
Данія.	24 „
Сэрбія.	24 „
Францыя.	32 „
Швэцыя.	35 „
Аўстрыя.	43 „
Гэрманія.	47 „
Бэльгія.	102 „
Голяндыя.	112 „
Англія.	144 „
Норвэгія.	154 „

Пачынаючы ад Францыі, усе другія гасударствы ні могуць карміцца сваім хлебам, а купляюць яго з Амэрыкі, Расіі, Вэнгрыі і т. д.

А калі-б Расія абрабляла сваю зямлю, як Бэльгія напрыклад, то магла-б карміць сваім хлебам увесь сьвет. А цяпер, на чацьвёрты год вайны, чуць-чуць хопіць хлеба для сябе, і то гарады галадаць будуць.

*) Тут бярапца пад увагу і тая расійская зямля, што занята цяпер немцамі.

А ўсё гэта дзеля таго, што у нас ніякай зямельнай культуры німа, земля апрацовываецца вельмі кепска, як за часоў Ноя

Спадзяемся, што пасьля цяперашняй нішчаснай вайны, адна с першых работ будзе зямельная культура. Гэта паставіць на ногі і нашу Бацькаўшчыну Беларусь. —Сытаму чалавеку лягчэй пойдзе у голаву і нацыянальная сьведомасьць і агульная цывілізацыя.

Ад Рэдакцыі. «Вольная Беларусь» покі што едыная шчыра дэмократычная газэта з багатым аддзелам прыгожага пісьменства выдатнейшых нашых пісьменнікаў.

Чытачы і прыхільнікі нашыя! Падтрымайце «Вольную Беларусь» падпіскаю, зборам ахвяр і пашырэннем беларускаго друкованаго слова. Гэта нашая едыная газэта, едыны сьветач на усю Беларусь. Цяжкі час прымушае нас зьвярнуцца за падпамогаю да усіх, хто спагадае росквіту беларускаго друкованаго слова. Народ ні можа жыць без кніжкі і свае газэты.

Дружна за працу! Да гэтаго заклікае нас званне **беларуса**. Хто дбае, той і мае! І ніхай ні пачуем мы дакору, што ні маем свае газэты! Ушануем сябе ад гэтаго сораму!

Допісы с чыннай арміі.

Паведамленне. 132 полев. ваенная хлебапекарня, 43 пехот. дывізіі. Беларускі рух тут расьце і шырыцца с кожным днём. У нікаторых часьцях ужо выбраны свае Беларускія Камітэты, дзеля кіравання рознымі беларускімі арганізацыямі. Усе беларусы вельмі зацікаўлены гэтым рухам і адносяцца да яго шчыра і прыхільна і падтрымовываюць горача у кожным мейсцы. Але беда, што мала ёсьць здольных працоўнікоў да жывой працы на карысьць нашае бацькаўшчыны.

Газэты і кніжкі на нашай роднай мові ўсе беларусы слухаюць з вялікай ахвотай, але самі чытаць ні умеюць. Памаленьку пачалі вучыцца, бо ўсяго адразу ні ухопіш.

Шмат хто цікавіцца арганізацыей беларускаго войску і дапытываюцца, калі пачнуць форміравацца нашыя беларускія полкі і іншыя часьці.

С. Бобровіч.

Беларуская Рада на фронці. 29 лістападу 1917 г. салдаты-беларусы у адным пешым полку Румынскаго фронту сабраўшыся, ухвалілі: выбраць нсколькі сяброў дзеля таго, каб зрабіць Беларускую Раду.

Выбралі прэдседацялем Рады—старшаго пісара Сымона Карпеню. Тав. прэдсядацеля—полковаго пісара Янку Дзікуна і сэкрэтаром—малодшаго пісара Сьцепана Сеўрука.

Потым ухвалілі прасіць полкавую Асьветную Камісію, каб далі сто руб. на беларускую літэратуру.

На сходзі прэдсядацель сказаў вось якую прамову:

«Ужо каля 400 гадоў, як гінець нашая беларуская культура. Наша родная мова была забаронена. Нас далучылі да ворагаў, якія лічылі нас чужымі. Нас ніхто ні дапытываўся, што у нас баліць і чаго нам ні хапае. Адно кармілі нас царскім законам. І ніхто ні цікавіўся глянуць у закурэлую хацінку беларуса-хлебароба, як ён там жыве. Але праўда перамагла крыўду—засьвяціло сонцо, і мы вось можам вольна гаварыць аб усіх нашых жаданнях і патрэбах.

А мы жадаем направіць гаротнае, цёмнае жыццё сваё. Мы, беларусы,—народ здольны, шмат кемнасьці у нас, але ніхват адукацыі. Цяперашні новы час пробуе нашу вытрывалосьць,—ці патрапім самі адбудаваць сваё жыццё, палепшыць сваю долю.»

Посьля прамовы прэдседацеля, сэкрэтар чытаў нсколькі артыкулаў з газ. «Вольная Беларусь.» Артыкул «Нашыя патрэбы» усіх зацікавіў. Усім хацелося мець газэту у сваіх руках. Есьць яшчэ шмат сыноў маці-Беларусі, якім дарагі родны куток, якія ні саромюцца роднае мовы.

Ніхай жыве Вольная Беларусь!

С. Сеурук.

Наказ воінаў-беларусаў 9 асобнаго пех. полку дэлегату, тов. Гірсу, выбранаму на Усебеларускі зьезд у г. Мінску, 5 сьнежня г. году.

1) Пасылаючы свайго прэдстаўніка на зьезд, мы, беларусы-воіны 9 асобнаго полку, даручылі яму, як-мага падтрымліваць рэзалюцыю, прынятую на франтовом зьездзі беларусаў у г. Віцебску, 15

ён крычыць—«А каб цябе...»

Але ні канчае «воўк», бо баіцца благой мінуты, ні тут кажучы. Бо мела яна на сабе і воўчы зуб раз на пачлезі. Ен, праўда, тады цэліўся у воўка са стрэльбы, але процам як раз сабе у ногу папаў. Воўк тады адразу даў лататы, а Габрусь кульгае па сягоняшні дзень.

І ўвесь свой век жывуць Габрусь са сваёй кабылай душа у душу і нічагуткі—кратаюцца.

І па сьвеці разам цягаліся яны.

Гэта было тады, як пан іх наняў збожжо у горад завесьці.

Тады ад пацехі ён ватта высока брылік задзіраў. Эгэ,—у горадзе быў!

Тады яна ад радасьці натта пышна хвост задзірала—ні жартачкі—у горадзі была!

Колькі гадоў кабылі—пытайся у Габруся, ні скажэ, бо ні ведае.

Колькі гадоў Габрусю—пытайся у кабылы, ні скажэ, бо ні ведае.

Гэтак жывуць яны разам на Божым сьвеці—і нічагусінькі!

З. Бядуля.

Сірата Гануся.

Каму ні было вядома жыццё удавы Васіліхі, што жыла у вёсцы Замужанне, за рэчкаю?! Было яно горкае, безпрасьветнае, як асенняя ноч. Жыццё, нібы павучыне, ткалося, у сьлед рўшылося, нішчучы маладыя сілы.

О, колькі перажыткаў мела бедачка,—хто-б злічыў іх?!

Зайздросная сьмерць, вітаючы каля хаты беднай ўдавы, звела са сьвету праве усіх яе дзяцей, заставіўшы толькі Ганусю, як бы на пацеху старой.

Усё цярпліво знесла яна.—Пахована мужа, пахована дзяцей і пачала жыць з Ганусей у дваіх. Доўга прышлося ім змагацца з бядой, але урэшце рупнаю і спорнаю працай узгарусцілі капейку, адагналі бяду—голад.

Здавалося, што ясны праменьчык асьвяціў цемныя куткі ўдовінай хаты і выгнаў адтуль прытаіўшыхся злых духоў чалавека. Аж не,—дні радасьці, як хутка зьявіліся, так хутка і зніклі.

Захварэла маці. Мабыць выбілася з сіл. Ляжыць, бедачка, з упаўшымі вачыма, і угледаіцца на цень сьмерці, што стаіць за вушаком і маніць яе сваею кастлявою рукою.

Забіваецца с плачу дачушка Гануся і ні ведае, як памагчы падняцца матцэ. Лячылі знахары, знахаркі—рады жаднай ні было.

Не, пабягу у воласьць да доктара,—намысліла яна,—кінуся у ногі,—папрашу, а вось паслухае.

Самой раніцой, калі сонцо асьвяціло сонную землю, Гануся пацалавала матку і вымкнулася за дзверы.

Шырокі шлях, усаджэны векавымі бярозамі, у густой імгле, цемнай плямай адзначаўся у далі. Дзені-дзе, цвіркаючы, пералетала абуджаная птушка, нарушаючы цішыню.

Гануся мінула вёску і пашла шляхам у воласьць туды далёка, гдзе былі думкі яе, гдзе была вера у помач, у збавенне ад сьмерці маткі.

Бальніца спала, калі Гануся прышла пад дзверы. Прышлося чакаць, пакуль адчыніліся дзверы.

Сонны сторож ляніва паводзіў мятлою па падлозе, заметаючы прыёмную. Гануся нісьмела падыйшла к яму.

—«Дзядзічка, я к доктару,—маці хворая!»

Саусім ні чуў і ні бачыў сторож Ганусі, а разпа-разу размахваў мятлою па падлозе. Растрэсены пыл, сабраўшыся пад столью, залаціўся на праменнях сонца, весяла іграючы на фігурэ Ганусі.

Углядаецца Гануся на панурую фігуру сторожа і думае: як звярнуць увагу яго, а перад вачыма стаіць убогая хата, хворая маці.

—«Дзядзічка, гдзе доктар?»

Нібы ачнуўся сторож. Глянуў і атказаў: «Спіць яшчэ,—ноч у карты рэзаў. Фэльчара папросіш, з тым барджэй да ладу дойдзіш»,

І фэльчар спаў, як даведалася Гануся. Расплакалася дзіця. Слёзы разжалілі і сторожа. Паставіўшы мятлу, ён вышаў і вярнуўся з фэльчаром.

—«Прасі! Паслухае, паедзе абы конь добры,—у момэнт замчыць».

Як пачуля Гануся пра каня, то успомніла, што каня у іх німа і ніхто пеша к хворай ні пойдзе.

Ізноў пасыпаліся слёзы, ізноў згасла іскра надзеі на помач.

Даведаўся фэльчар пра бяду дзіцяці, запрог сваю каняку і паехалі.

Дарогаю распытаўся ён, чым хвора маці і хто лячыў яе. Кароткі быў адказ: лячылі знахары.

Вось і прыехалі. Першая убегла у хату Гануся і прыпала да матчыных грудзей. Моцны голас нарушыў цішыну.—«Матулінька, я фэльчара прывезла, матулінька, ачніся!

Дарэмны быў прызыў дзіцяці: ні абудзілі яе ні сьлёзы, ні голас сіраты.

—«Памаліся за яе», сказаў плачучым голасом фэльчар, і адвёў ад пахоладзелаго трупа Ганусю.

Галубок.

Шляхціц у доктара.

Доктар.

Калі так вас вельмі цягне
Да праклятай гары,
То, для уласнаго здароуья,
Трэба ужо ахвяры.
Калі у рэстаран, піуную
Цягне штось гвалтоуна,
То й тагды старацца трэба,—
Гэта усе роуна—
Каб як менш піць... Я, напрыклад,
Вам скрываць ні стану,
Што даведацца часценька
Сам да рэстарану
Люблю натта... але маю
Свае дасьледзіны—
І за шклянкаю гарбаты
Сяджу тры гадзіны.
Значыць,—маю сілу волі.
Раджу і вам мецi...

Шляхціц хворы.

Э, пан доктар,—тры гадзіны
Тож ні дзіво прэце,—
Каб што інш, а то гарбату!
Магу прысягнуці,
Што увесь дзень магу да шклянкі
Губ на'т ні даткнуці

Альбэрт Паuловіч

—20 лістападу 1917 г., якая, напраўдзі, выявіла волю і пажаданні усяго беларускага народу.

2. Вымагаць ад Бел. Цэнтр. Рады, каб усім полкам чыннай арміі было паведомлено, дзе і якія фармірующца беларускія часьці, так само паведаміць, якія полкі чыннай арміі будуць прызнаны, ці ўжо прызнаны нацыянальнымі. Усё гэтае зрабіць як найхутчэй дзеля таго, што ўжо шмат воінаў-беларусаў ні вытрываль анархіі у арміі, і ні бачучы ніякого выхаду,—найшло у украінскія часьці.

Прэдсед. сабрания Жабінскі.
Сэкрэтар — Панасюк.

Досіць крыві. Ні воднаго салдата-беларуса на «Руско-рускі» фронт.

Родная старонка, як я цябе шкадую! Якая цяжкая доля выпала на тваю галоўку! Яшчэ з даўных часаў вісіць над табою цёмная хмара, што ні пускае у хаткі тваёго гаротнаго народу і кропелькі сьвету-волі людзкой. С старадаўных гадоў папаў твой народ пад пііволю Польшы, а посьля Маскоўшчыны. Цяжкі быў крыж тваёго жыцця! Твае паны стараліся выбіць с цябе ўсё сьвятое, чалавечае. Цябе, дарагі Народзе мой, абзывалі яны «хамам», а звычаі твае высьмейвалі. Таіх сыноў мянялі яны на сабак, а пэркы твае аддавалі дзеля пацехі жыдом у арэнду. Каб знайсьці адпачынак душы у сваім горкім жыцці і памаліцца Богу, ты мусіў на каленях, зняўшы шапку, прасіць-маліць аб гэтым свайго пана-ўладара. Але цярпліва ты ўсё гэта пераносіў і ні страціў сваю чалавечую вартасць. Ты заўсёды верыў, што згіне хмара і «загляне сонцо і у нашае ваконцо.»

I вось праменні волі асьвяціли і твае цёмнае жыцьцё. Апалі з рук і ног тваіх ланцугі, якія ціскалі цябе некольки сот гадоў. Зрабіўся ты цяпер роўны з усімі народамі. Загавару ты на свае роднай мові, за якую раней цябе выкпівалі і чуць ні у вочы плевалі.

Але сонейко волі, асьвяціўшы твае бедныя хацінкі, зноў пачынае пакрывацца туманом братэрскай крыві, што льецца цяпер на усей Расіі.

Народзе гаротны! На тваю долю зноў выпалі чорныя дні. Шмат тваіх сыноў даўно ужо сьпяць у замельцы сырой. Палова краю тваёго забрана ворагамі. Старыя і малыя пакінулі свае родныя куткі. I бегалі сотні вёрст галодныя і халодныя, сьцелючы трупамі шырокія гасьцінцы-шляхі.

А цяпер, калі у Расіі зноў палілася братняя кроў, шмат з нашых братоў прымушаны забіваць, калечыць адзін аднаго і аставіць на сабе удоў і сірот. Раскіданы па усім полкам, яны інача і рабіць ні могуць, хіба толькі адказываццa ад удекаць да братняй вайны. Але гэтак зрабіць вельмі цяжка, бо куды пойдзеш і што скажаш? А да хаты пойдзеш,—скажуць, што ты дэзэртыр.

Вялікая Беларуская Рада! Ты—наша бараніцелька і збавіцелька! Скажы сваё моцнае слово і ні дай пагінуць тваім сынам у братцкай бойні. Кажы сваё грымотнае слово. Ні воднаго беларуса на братнюю бойню.

А мы, шчырыя сыны маці-Беларусі, скажамо за гэта—дзякуй.

Поручык 9 асобаго полка.

Жабінскі.

Беларускі навуковы зьезд.

На 15 сьнежня г. г. у Мінску назначан быў першы беларускі навуковы зьезд. Выканаўчы Камітэт запрашаў на гэты зьезд усіх вучоных беларусаў. Таксамо запрашаліся прэдстаўнікі ад сярэдніх школ Беларусі, выбраныя беларусамі вучыцялямі кожнай школы.

На зьездзі разглядаліся паміж іншым гэтакія пытанні:

1. Аб тэрыторыальных межах Беларусі і яе раздзел на районы (па розных азнаках).
2. Аб беларускай літэратурнай мові.
3. Глаўныя мамэнты Беларускай гісторыі.
4. А беларускім стылю.
5. Невыкарыстаныя багацці і сілы краю.
6. Зямельнае пытанне.
7. Асьвета і, школы на Беларусі Утварэнне новых навучных пунктаў.
8. Арганізацыя новых навучных сіл.

Падзяка матросам. Бежэнская Сэкцыя Усебеларускаго Зьезду у Мінску шчыра дзякуе матросам Балтыйскаго Флоту за ахвяры, прысланыя праз В. Муху. Так-само шле падзякованне усім Фінляндзкім беларусам, працаваўшым у зьбіранні ахвяр і сабраўшым па падпісных лістох 2000 руб. на карысьць абездоленых вайною беларусаў уцекачоў.

Гэта добрае пачынанне матросаў Балтыйскаго флоту ярка вызначае гарачае нацыянальнае пачуцце. Ніхай яно паслужыць добрым прыкладам: ніхай усе беларусы успомнюць сваіх абездоленых братоў ды ім дапамогуць.

Бежэнская Сэкцыя.

Таварышы!

У ноч с 17 на 18 сьнежня учыніуся нібывала ганебны для звання дэмакратыі выступ безадпаведальных асоб проці Усебеларускаго Зьезду. Зьезд быу разагнаты штыкамі і прыкладамі таварышоу салдатау, каторых прывеу с сабою сам начальнік Мінскаго гарнізону, Крывошэін, напіушыся пьяным. Крывошэін прышоу с сваімі вернымі падручнымі Рэзаузскім і Рэмневым. Зьезд быу разагнаты посьля таго, як была ухвалена рэзалюцыя аб тым, што уся уласьць на Беларусі павінна перайсьці да рук Рады Селянскіх, Салдацкіх і Работніцкіх Дэпутатау *Беларусау.* Хто мог адважыцца падняць руку на працоуны народ,—на той народ, каторы многа соткау год цярпеу і пакутавау пад уціскам то аднаго, то другога заваеуніка, многа соткау год падстауляу сваю спіну пад кій памешчыка? Хто адважыуся падняць узброеную руку на безбаронных выбраннікау народа?

Хто адважыуся сваім разбойніцкім нападам прымусіць дэпутатау Зьезду рабіць у будынку Зьезду барыкады! Уся рэвалюцыйная дэмократыя прызнала самавызначэнне народау! I вось, таварышы, калі наш Беларускі Народ з усіх бакоу Беларусі паслау сваіх прэдстаунікоу на Зьезд, дзеля таго, каб сказаць і свае паважнае слово,—яму загкнулі рот штыкамі. Таварышы! дзе-ж нашая воля, дзе-ж нашае самавызначэнне? Як сьмелі яны арыштаваць нашых выбраннікау, нашых дэпутатау да Устаноучаго Сойму, наш прэзыдзіум?! Ганьба - вечная ганьба лжэ-соцыялістам!

Калі Карнілау веу войско на Петраград, дык ен казау, што вядзе яго дзеля супынку паустаушых, —а што сказау салдатам пьяны Крывошэін? Ен сказау салдатам, што яны ідуць разгоняць гняздо Керэнцэу. Таварышы! Гэта паскудная брэхня!

Салдаты, што прышлі разганяць Зьезд, убачылі перад сабою селянскія вопраткі і дзе-у каго сярод іх сціснулося сэрцо, гледзючы, як іх меньш сьвядомыя таварышы пускалі у ход прыклады. Таварышы! Мы ні можам замоучыць такога гвалту, мы ні можам памірыцца с тым, каб тапталіся у грязь усе завоевання рэвалюцыі! Мы голасна абвешчаем свой протэст проці зьдзеку з усяго народу! Мы вымагаем нібаунаго вызвалення усіх дэпутатау Зьезду, арыштованых рэвалюцыйным камітэтам!

Ніхай жыве рэвалюцыя! Ніхай жыве самавызначэнне народау! *Ніхай жыве Беларуская Дэмакратычная Рэспубліка* у межах Расійскай фэдэрацыі! Вон гвалтоунікау! Вон прыгонщчыкау!

Дэпутаты Усебеларускаго Зьезду.

З нідалекой прошласьці.

I. Мужык.

Я—мужык, бедак пахілы.
Усе ушчуваюць мужыка,
Цягнуць кроу з яго і жылы,
Надрываюць яго сілы.
У мазалех яго рука
Я—мужык, я—сын пакуты,
На мякіне вырас я,
Гічанамі пузо уздуто,
Ногі у лапцікі абуты.
Бедна вопратка мая.
Я - мужык, я—сын бядоты.
Ні дасм і ні дасплю:
Гнуся цяжаром работы,
Дзень працую за два злоты,
Зьдзекі усякія цярплю.
Я—мужык, ні чую звону,
Толькі ж есьць мяне чарвяк:
Ці ні брэша поп з амбону,
Што цару Бог дау карону,
Тут што-небудзь ды ні так!
Я—мужык, а гонар маю,
Гнусь, ды толькі да пары;
Я маучу, пакуль трываю,
Але скора загукаю:
«Бомы, хлопчыкі, бары!»

II. Расійская конституцыя.

Констытуцыю далі,
Адчынілі дзьверы
I—у астрог нас павялі
Ды таўклі без меры.
Пра зямлю рэч завялі
У думе дэпутаты,
Дык па карку ім далі
I—пашлі да хаты.
Гурка—помвіце?—купіу
Хлеба нам вагоны—
У клазэтах патапіу
Пудоу міліены.
Віттэ нам дакляравау
Даць зямлі, свабоду—
Потым хвігу паказау
Рускаму народу.
Архірэй наш Міхаіл,
Туроускі і Мінскі,
Чорнай сотні толькі міл,
Бо рабіу па свінскі.
Ганчакамі па Русі
Прыставы леталі
I скавялі нас: «Кусі!»
Як зайцоу стралялі.
Напладзілі стражнікоу,
Як якой жывелы,
Ад іх плешак і шнуроу
Чырванелі селы.
А жандарскае брыды!
I ні сашчыталі,
Констытуцыю тагды,
Як пяць пальцоу, знали.

Якуб Колас.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

Ворагі Народу.

Ваенно-рэволюцыйны камітэт дэкрэтам апавесьціў здраднікамі народу усіх служачых урэдных і грамадзкіх інстытуцыяў, якія ні прызнаюць Леніна і Троцкаго. Ухвалено апублікаваць іхнія імёны. Рады дэпутатаў, профэсійныя хаўрусы, коапэратывы павінны пільна глядзець за такімі служачымі, якія ні маюць права на падтрыманне.

Арэштанты і Ленін.

Ростоў н./Д. Таганрогскія арэштанты адмовіліся ісьці на суд, тлумачучы, што у Расіі німа ніякай ўласьці, бо яны Леніна ні прызнаюць.

Перад вайною.

«Робітніча Газэта» зводзіць падрахункі ваенным учынкам большэвікоў.

Вайна паміж петраградзкаю Радаю Народных Камісароў і Донскаю рэспублікаю ужо пачалася.

Ужо апавешчаны законы, каторым бы пазайздросьціў Мікалай II, увесь Дон на «осадном положеніи», а Донскі урад «внѣ закона».

Калісьці паставіць людзей «внѣ закона» значыло даць кожнаму право іх забіць. Вось якія учынкі большэвікоў.

Як відаць, посьля Дону мае прысьці чарга і на Украіну. 9 месяцаў цяжкай упартай барацьбы усей рэвалюцыйнай украінскай дэмократыі за волю і долю Украінскаго Народу пастаўлены цяпер на карту: запануюць большэвікі—гібель волі і шчасьцю народу украінскаго.

Надыходзіць вайна паміж Украінай з Расіяй, і Рада Народных Камісароў прыкладае усіх сіл, каб гэта самае прысьпяшыць і разнесьці Украіну.

Што робіцца на фронці.

Ваенны міністр, генэрал Манікоўскі, выпушчаны с Петропаўлоўскай фортэцыі, казаў супрацоўніку сталічнаго інформацыйнаго агэнцтва, што, ні гледзючы на цяжкія варункі працы, ён усё-ж такі верніцца у генэральны штаб працаваць у справі дэмобілізацыі арміі.

Цяпер на фронці, як кажэ генэрал, вялікая безталкоўшчына. Чуць толькі уздумае праціўнік перарваць перагаворы і пачаць налёт на якім кольвечы участку, то выйдзе такое ліхо, перад якім і Рыга паблядпея. Фронт пакідаюць цэлыя полкі, прылады капчаюцца. Мэта генэральнаго штабу увесьці такі-сякі парадак у гэты хаос і быць гатовымі да мажлівых выпадкаў. Генэрал Манікоўскі ні верыць у скоры мір з немцамі, дзеля таго, што з нашай стараны гаворуць соцыялісты, а з іх— кайзэр.

Ерузалім у руках ангельцаў.

25-го лістападу генэрал Алленбі атакаваў пазыцыі праціўніка на поўдні і на заходзі ад Ерузаліму. Валійцы і ангельскае войско, наступаўшыя ад Бэтлеема, адціснулі праціўніка назад, і, абыходзючы Ерузалім ад усходу, узмацаваліся на дарозі з Ерузаліму у Ерыхон. У гэты самы час лёндапская пехота і кавалерыя атакавалі моцныя пазыцыі праціўніка на заходзі і поўдня-заходзі і занялі дарогу з Ерузаліму у Шэхэм. Адрэзаны такім способам з усіх бакоў, сьвяты горад 26 лістападу здаўся генэралу Алленбі.

Палітычны прэдстаўнік ангельскаго ураду, з ангельскім губэрнатарам гораду і разам з ангельскай, італійскай, францускай, індыйскай і магамэтанскай вартамі увайшлі у Ерузалім дзеля абароны самаго гораду і сьвятынь.

Дарадчыкам.

Вы усе кажаце мне,
Што маей старане
Німа сэнсу сабе дабівацца
Лепшых, шчасных дзяньков
Ля вялікіх збудоу,
Каб с краямі другімі зраунящца;
Што мая стэрона
Ужо ні устане ад сна,
Які лес на яе усьпеу паклясьці
I з якога ні устаць
I ні зможа паустаць
Да сьвятлейшае долі, да шчасьця;
Што заглухлі пуці,
Па каторым ісьці
Яна выбраць гатова-б дарогу.
Ды і ходы па ім
Ні цікаупы зусім
I ні цешуць ні звання нікога,
О, чакайце, браты!
На размоу ваш пусты
Вам краіна усечутна адкажа,
Як на шчасьце, на бой
Уміг вялікай гурбой
Яна люд свой узбужоны снаража
Паглядзіце тады,
Які ен малады,
Колькі сілы магутнае мае;
I што зробіць яна,
Абудзіушысь ад сна,
Як яе воля—сьвет разгайдае.
Не,—ні верце сабе!
Нам ні пікнуць у журбе,
Гледзючы на свой край доугаснаушы.
Дык ні думайце, не,—
Што ужо ен ні усврасьне
Што ен мертвы й навекі прапаушы,
Або людцы яго,
Дзеля шчасьця свайго,
На дарозі свой край абмінаюць
I другім сваю дань
Ад падзячных літань
У сваіх песьнях вясёлых сьпеваюць
Не і не! Ані чуць
Ні забыла іх грудзь,
У якой сэрцо вялікае бьецца,
Што матуляй яму
Беларусь аднаму
Толькі роднай і шчырай завецца.
Сон панує ні век,—
Старона й чалавек
Так-жа само ні век спачываць.
Надыходзе чарод,
Устае край, народ,
Як вясною поля ажываюць.
Вось вясну перажыць
Усім краем належыць
Пад ніухільным прыроды прымусам.
Адным збыуся ужо час,
Ціпер чэрга да нас...
Надыходзе вясна к беларусам.

Цішка Гартны.

Літэратура і навука

Тарас на Парнасі. Поэма. Новае выданне «Вольнае Беларусі», с прадмовою і бібліаграфічнымі увагамі. Цана 35 кап.. Склад выдання – «Беларуская Кнігарня», Мінск, Захар. 24.

Этнографическая карта Бѣлорусскаго племени. Составилъ Е. Ѳ. Карскій. Карта выдана кніжкаю с цікавым тлумачэннем і навучным нарысам разсялення беларускаго народу. Цыфровыя данныя аб ліку беларусау у кожнай губэрні і павеці. Новая кніжка проф. Карскаго павінна зацікавіць кожнаго сьведомаго беларуса.

Кніжка напісана на вялікарускай мові. Цана ні абазначана.

Бѣлорускій словарь, составленный И. И. Носовичемъ У слоунік Насовіча увайшло больш, як 30000 слоу. Над слоунікам аутор працовау на працягу 16 год. Слоунік выдан 1870 г. Расійскай Акадэміей Навук і хутка стане бібліаграфічнаю рэдкасьцю. Можна купіць у «Беларускай Кнігарні.»

Рэдактар Я. Лёсік.

Выдавецтво «Т-во Беларускай Культуры.»
Друкарня Я. А.Грынблята.